

„Fal”-átalakítás

Már vagy fél esztendeje, hogy bezárta ajtáját a Takaréktár utcai Autóker bolt. Akkoriban az üveg mögött egy tábla fityegett: Átalakítás miatt zárva. A kevésbé jól értesült delikvensnek, ha alkatrészre volt szükségük Trabantjukhoz, Wartburgjukhoz, Skodájukhoz és így tovább... — természetesen komolyan vették a föliratot, s némi szitkozódás, káromkodás után elindultak Kistelekre, Vásárhelyre, Békéscsabára, netán Budapestre alkatrészért. Az átlagosnál jobban értesültek természetesen már akkoriban is tudták, hogy az egész tábla csak fal, s szó sincs a bolt átalakításáról, hiszen az már csak új helyén, a Dózsa György utcai új épületben fog majd megnyitni. Mit tettek tehát a jobban értesültek? Szitkozódva nekiindultak alkatrészt keresni Kisteleken, Vásárhelyen, Békéscsabán, netán Budapesten. Csak legföljebb jobban szitkozódtak a kevésbé jól értesülteknél, éppen a „fal” szöveg miatt.

A helyzet azóta sem változott. Legföljebb annyiban,

hogy a Dózsa György utca új épülete, amely ottont ad majd az Autóker üzletének, láthatólag már elkészült, csak éppen az üzlet nem nyílt meg a mai napig sem. Jó, tudjuk, hogy az Autóker minden más kereskedelmi vállalatnál inkább nyugodtan ülhet babérjain, hiszen azokkal iránt — amelyek amúgy is jórészt hiánycikk — rugalmatlan a kereslet. Vagyis, ha egy autó elromlik, a vevőjelölt mindenképpen megszerezni kénytelen a hibás alkatrész pótlását valahonnan, például az Autóker máshol levő boltjaiban, de ez a magatartás akkor is igencsak furcsállható, mert túllép egy iratlan határon, nem tartja meg azt a minimális modestiát, önmérsékletet, amelyet az ember bármilyen kereskedőtől, még ha hiánycikkkel kereskedik is — elvárna.

Azt meg már szinte meg sem meri kérdezni az ember, hogy az illetékes felügyeleti szerv jóváhagyta-e a fél évre, vagy még hosszabb időre szóló „fal”-átalakítást? Vagy éppen az ő hibájuk lenne?

Sz. I.

A „forró úton”

A Cseljabszki Villamoskohászati Kombinát épülőfélben levő, 8. olvasztóműhelyében megkezdte működését az első kemence, ahol a ferrokrom kiolvasztására új eljárást vezettek be. Ez a kombinát a szovjet vasötvözetek „szülőházaja”. Lassan 48 éve annak, hogy kiolvasztották itt a hazai ferrokrom első tonnát. Ma a kombinát az ötvöző- és elektródipar élen járó vállalata. A Cseljabszki Villamoskohászati Kombinát termékeit a világ 30 országában — többek között Angliában, Svédországban, Olaszországban, Belgiumban, az NSZK-ban, Japánban — használják fel.

A vállalat állandóan fejlődik. A jelenlegi öt éves terv időszakában a 8. olvasztóműhely gyors ütemű építése folyik. Ez lesz a világ legnagyobb, szénmentes ferrokromot előállító műhelye. Hét kemence fog itt működni. Az első már megkezdte a termelést. A kohászok sikeresen megbirkóztak az első olvasztással a teljes technológiai cikluson keresztül — vagy ahogy a kohászok mondják: végig a „forró úton”. (APN)

Életsorsok

Egy vizsgálat tapasztalatai

— Hetvenöt éves vagyok, 15 esztendeje rokkant nyugdíjas. Nyolc gyermekem közül négy rendszeresen támogat, jelenleg — immár jó néhány éve — egyik lányomnál lakom. A másik négy gyermekemet havi 75 forint szülőtartásdíj megfizetésére kötelezte korábban a bíróság, de ők nem fizetnek. A beadványt megelőzően levelet írtam nekik, kértem őket, segítsenek, vagy legalább néha látogassanak meg. Az unokáimat is nagyon szeretném látni...

Az idős, állandó orvosi felügyeletre szoruló férfi nemrég írásban kérte a bíróságot: szüneteltesse a pert.

— A gyermekeim nagyon megharagudtak, amiért a bírósághoz fordultam. „Azt akarja papa, hogy szájukra vegyenek minket az emberek?” Várok néhány hónapot, hátha szép szóra, önként is segítenek...

A szegedi és szegedi járási NEB ellenőrei nemrég 644 idős szegedi embert kerestek fel otthonukban. Az idős emberek életkörülményeit vizsgálták: bekopogtatták a magányosan élőkhöz, a tanácsai szerveknél, az egészségügyi és pénzügyi osztályon nyilvántartott emberekhez, meglátogatták a szociális otthonok lakóit, s az öregek napközi otthonában, a nyugdíjasklubokban társaságot kereső idős embereket is.

A népi ellenőrök, a Vöröskereszt, a Hazafias Népfront aktivistái, az élelmiszeripari és az egészségügyi főiskola hallgatói minden látogatás alkalmával kitöltötték egy-guggal viit formanyomtatványt. A kérdőív személyi adatok, megélhetés után tudakozódó rubrikái önmagukban nem tették volna lehetővé, hogy minden látogatásról hiteles dokumentum készüljön. Éppen ezért külön papírlapon rögzítették a megjegyzésbe kívánczó benyomásaikat a vizsgálatban résztvevők. A kirívó — az előre megfogalmazott kérdésektől eltérő — esetekben így mindannyiszor külön feljegyzés készült.

A 644 megkeresett emberből 34-nek a neve szerepel a megjegyzéseket tartalmazó iratkötegben.

Részlet a népi ellenőrök jelentéséből:

— El sem tudtam képzelni, hogy manapság ilyen körülmények között élnek emberek. A 76 éves férfi otthon-

nak alkalmatlan udvari lomtarban, embertelen körülmények között él. A helyiség hideg, megfelelő fekhely nincs. Nem akar szociális otthonba menni, pedig életkörülményei nyomorúságosak.

— Rádól a lakás! Romos épületben, magára hagyatottan, elhanyagoltan, betegten él. Sürgős segítségre lenne szüksége.

— Nyomorék asszony. Jövedelme 940 forint. Az állandó kiadásokra, lakbérre, fűtésre, villanyra, ebédre havonta 905 forintot költ. Reggelire, vacsorára, vasárnapi étkezésre, tisztálkodásra és öltözködésre 35 forintja marad.

A megjegyzések között olvashatunk még arról, hogy az idős emberek sérelmeznek; volt vállalatuk egyáltalán nem törődik velük. Nem hívják meg őket a munkahelyi összejövetelekre. Volt, aki felvette; a kevés pénzéből élő, magányos öregek miért nem kaphatnak — a kismakához hasonlóan — kedvezményes, utalványos tejet.

Legtöbbször nem is az anyagiakra, hanem a magányosságra panaszkodtak. Szenvednek az egyedüllétől, sokan a mindennapi élethez szükséges teendő ellátására, önmaguk gondozására is képtelenek. A NEB a városi ta-

nács illetékes osztályaihoz továbbítja a kirívó, sürgős orvoslást igénylő esetekhez fűzött megjegyzéseket. A társadalom sem zárkózhat, s nem is zárkózik el az idős emberek gondjai elől. Példázza ezt a vizsgálat indítása is.

A hivatalos intézkedések azonban önmagukban nem vezetnek eredményre. A beteg, magányos, gondozásra szoruló szülő támogatása éppolyan alapvető emberi kötelesség, mint a gyermekek felnevelése. Sokan úgy vélik — s ezt nemegyszer fennen hirdetik —, hogy az öregek gondját orvosolni egyértelműen a társadalom feladata. A fiataloknak dolgozni kell, s a gyermekeiket gondozni, nevelni — mondják. Kificamodott erkölcsi érzékük megakadályozza őket abban, hogy elgondolkozzanak azon; ők is lesznek öregek és betegek.

Ha gyermekeik nem vállalkoznak önszántukból az idős szülő eltartására, segítségére, a bíróság a törvény erejével kényszerítheti őket erre. Gyakran már az első tárgyalás eredményre vezet, a nyilvánosság előtt sokan elrestellik magukat. Igazából maguk előtt kellene szégyenkezniük.

Ladányi Zsuzsa

A szabadság kiadásáról

Az évi fizetett szabadság kiadásáról vita folyik K. J.-né szegedi olvasónk munkahelyén. Olvasónk kéri, részletesen ismertessük az évi rendes fizetett szabadság kiadásának feltételeit és módját.

A Munka Törvénykönyve rendelkezései szerint a szabadságot esedékességének évében kell kiadni. Munkatorlás, betegség vagy más akadály esetén a szabadságot később, az akadályoztatás megszűnésétől számított 30 napon belül kell kiadni. A kollektív szerződés a 30 napos határidőtől eltérő időt is megállapíthat. Abban az esetben, ha a munkaviszony év közben kezdődött, a szabadság arányos része jár. A szabadság kiadásának időpontját a munkáltató határozza meg. A dolgozó munkaviszonya első hat hónapjában szabadság kiadását nem igényelheti. A 6/1967. (X. 8.) MÜM számú rendelet 14. paragrafusára, a többlet szabadságokra (például szabad szombat) tekintettel a szabadnapok csökkennek, mégpedig úgy, hogy hetenkénti szabad szombat esetén minden öt nap szabadság kiadásával a hatodik napot is kiadottnak kell tekinteni, kéthetenkénti szabad szombat esetén minden tizenegy nap szabadság kiadásával a tizenkettedik napot is kiadottnak kell venni.

A szabadság kiadásának időpontját legkésőbb egy hónappal a kiadás előtt a dolgozóval közölni kell. A kollektív szerződés a szabadság kiadása előzetes közlés nélküli időpontját az egy hónapos időtől eltérően is szabályozhatja. A szabadság kiadásának időpontját a munkáltató csak a dolgozóval történő megállapodás vagy rendkívüli ok miatt változtathatja meg.

A szabadság időpontjának meghatározásánál a dolgozót előzetesen meg kell hallgatni és kívánságait a lehetőségekhez képest figyelembe kell venni. A szabadság kettőnél több esetben csak a dolgozó kérésére adható ki, azonban ilyen esetben is egybefüggően kell biztosítani hat munkanap szabadságot.

Ha a dolgozó munkaviszonya év közben megszűnt, vagy pedig sorkatonai szolgálatra hívták be és az év-

ben eltöltött idővel arányos szabadságot nem kapta meg, azt pénzben kell megváltani. Ha pedig a dolgozó munkaviszonya megszűnéséig több szabadságot vett igénybe annál, ami az évben a munkáltatónál töltött időre megilletné, a különbözetre járó átlagkeresetét a munkabérből le kell vonni. Ha a levonásra nincs lehetőség, a tartozást a „MIL”-lapra fel kell jegyezni. Nem szabad a többletet levonni, ha a dolgozót sorkatonai szolgálatra hívták be, vagy munkaviszonya nyugdíjaztatására tekintettel szűnt meg.

Abban az esetben, ha a dolgozót év közben más vállalathoz helyezik át, szabadságát a két vállalatnál együttesen kapja. Ennek megfelelően a ki nem adott szabadságot a dolgozónak új munkahelyén kell megkapnia, a többletet pedig be

kell számítani az új munkahelyen járó szabadságba. A ki nem adott, illetve többlet szabadságot a „MIL”-lapra fel kell jegyezni.

A vállalat — kivételesen fontos érdekből — a dolgozó már megkezdett szabadságát félbeszakíthatja. Az emiatt felmerült utazási és egyéb költség-többletet a munkáltatónak a dolgozó részére meg kell téríteni. Ilyen esetben az utazással, valamint az időközben munkával töltött idő a szabadságba nem számítható be.

Azt a rendelkezést, amely szerint a szabadság kiadása szempontjából a hét minden napja munkanap, a rendes (alap- és pótló-) szabadságra, a jutalomszabadságra, tanulmányi szabadságra és a rendkívüli szabadságok különböző jogcímeire nézve külön-külön kell alkalmazni. Dr. V. M.

Gémes Eszter:

Mindig magam

22.

Nagy vesszőkosarakban hordtuk úgy, hogy erős rudakat dugtunk a fülébe, vállunkra vettük, úgy vittük a szőlőhártyákba széjjel. Már mi is átjárások voltunk, csak azzal a különbözettel, hogy mi nem használtunk ki másokat, mi egyformán osztottunk hatfelé. Ilyen nehéz munkák után fájt minden porcikánk.

Csak az tudja, aki próbálta. Postás nem volt, azt is elvitték katonának. Felsőközpontra egy öreg, Szlainyica nevű máházót Trencsén felől helyeztek ide, nem is nagyon tudott magyarul. Erre bízták a levél szétosztását. Esténként ment a nép a levelért, mert ilyenkor ért rá Szlainyica bácsi szétosztani. Jöttek a tábori lapok minden frontról. Kérték a csomagot, de legfeljebb 35 dekás csomagot lehetett küldeni. Egy csomagot nap mint nap lehetett küldeni. Volt olyan, aki azt írta, a 35 dekás csomagba rántást küldjenek, zsírban pirított lisztet. Ez a rendelet nem mindenhová szólt, ahová öt kilóig lehetett csomagot küldeni. Sok szülő nem tudott írni, velem írtak. Volt egy jó módú gazda, egyetlen fia volt neki. Ki volt aranyozva. Ennek is mindig velem írtak (megadottak érte). A fiú kötelességből a levelíróval is felvette a levelezést. Írta: megszolgálom, ha az Isten hazaeleg.

Most előreugrunk egy pár évet. Háború végeztével hazajött a fiú, ő is járt a bálba, én is. Pistának hívták a legényt. Táncol-

tatot is, ha elkértek, visszakért. Testvérem táncolt egy másik legénnyel, akinek nagyon jó kedve volt. Azt mondja:

— De jó kedve van a sógoromnak!
— Miről sógorod az neked? — kérdelem.
— Térullad mög énnullam.

Nem szóltam rá, de éreztem, hogy nem tudnék hozzámenni. Az anyja meghallotta, hogy mindig engem táncoltat a fia, azt mondta neki: — Té nem tucc más lánt elhíni a bálba? Csak a Kisrozi Esztért? (Anyám csúfneve Kisrozi volt.) — Nagy vita volt a szüleivel, de hallgatót a szavukra, aminek én is nagyon örültem.

Visszatérve a háborúhoz, nagyon el voltak keseredve ideháza a népek. Elszegényedtek az ország, kimerítette a háború. Olyan lisztet kaptunk, hogy két nap múlva nyúlós lett a kenyér, és ehetetlen. Bab- meg kukoricalisztból volt. Úgy csináltuk, már napos korában felszeleltük, tepsikben, kemenceláng előtt megpirítottuk, úgy tudtuk elfogyasztani. Ruhák papírból, mosni nem lehetett, csak kefélni. Fatalpú papucsaink voltak. A népet vigasztalni kellett, ehhez volt tehetségem. Majd hazajön, majd ír. Kártyából mondtam. Persze, hogy a mondásokból valami betélesedett. Jöttek hozzám nagy bizalommal. Hiába mentegetőztem, nem ért semmit. Vesd el a kártyát, te igazat mondasz. Csak háború végével tudtam megszabadulni. 1916-ban meghalt Ferenc József, de ez titokban maradt. Már 1917-ben kezdtek zülleni szét a frontok. Ha szabadságra hazajöhetett egy katona, vissza se ment. Bándán csatangoltak a nádasokban, erdőkben. Ha Pest megyei készütség körözte őket, átjöttek Csongrád megyébe. Ha csongrádi, átmentek Pest megyébe. Minden háznál volt egy darab kenyérük. Lógó katonának hívták őket.

Négy nagy lány egymás után következett nálunk. Szomszédunkban lakott egy tanítónő, férjét Urtz Tivadarnak hívták. Gyermekeik voltak, szemet vetett a húgomra, csalta, menjen hozzá örökbe. Urtz Tivadar a leszámoló hivatalban

volt, egy hónapig Pesten, egy hónapig Bécsben. Nem akart az, de mi rábeszélte, úgy gondoltuk, több pénz jut nekünk ruhára. Elment a húgom, beköltöztek Szegedre, be is írta a polgári iskolába. Anyám apám nélkül nem írhatta a nevékre. Mikor 1918-ban utoljára hazajött Albániából, már akkor is nagyon beteg volt. Maláriában szenvedett. Mikor megtudta, hogy egy gyermeke milyen nagyon hiányzik, anyámat nagyon megdölgálta. Utána nap mentek Szegedre, Urtzékhoz.

— Isten hozta — lelkenedik az asszony. — Alig vártuk már, Gémes bácsi, hogy intézzük ezt az örökbe fogadást.

— Igen — felel apám —, csak ennek sorjarendje van.

Testvérem nem győzött apámmal betelni.

— Lányom, szeretsz-e te itt lenni? Elcserélsz-e bennünket másik szülőre?

— Nem szeretek, apám!

— Hazajössz?

— Haza.

— Holnap küldöm a lányukat érte! Csak azt hozd el, amit ide hoztál.

— Azok már nincsenek meg — felel a tanítónő.

— Akkor ne hozd el semmit, amit itt vettek.

Második polgárit járta, szebbnél szebb ruhák, cipők, kalapok, retikülök, 15 éves volt akkor. Másnap a testvéremmel bementünk érte, még a régi ruháiból vittünk neki. Ezek csak rongyok voltak a városi ruháihoz képest.

Egész éjjel beszélt rá a tanítónő (Sipos Róza), hogy maradjon vissza. Mi is szeretnénk volna, ha visszamarad, de nem tudtak volna annak annyit ígérni, hogy maradjon. Mikor felöltözött a velünk vitt ruhába, úgy nézett ki, mint egy Hamupipóke. A városi ruhákban meg úgy, mint egy úri lány. Hattyas utcában laktak, mikor mentünk, kinyitotta az utcaajtót, hajts előre!

(Folytatjuk.)